

Povezanost pandemije koronavirusa i kvalitete odgojno - obrazovne podrške djeci s teškoćama u razvoju uključenima u predškolske ustanove

---

Hercigonja, Ana-Marija

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:866309>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-22**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

Ana-Marija Hercigonja

**POVEZANOST PANDEMIJE KORONAVIRUSA I KVALITETE ODGOJNO –
OBRAZOVNE PODRŠKE DJECI S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU UKLJUČENIMA U
PREDŠKOLSKE USTANOVE**

Diplomski rad

Zagreb, rujan, 2021.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

Ana-Marija Hercigonja

**POVEZANOST PANDEMIJE KORONAVIRUSA I KVALITETE ODGOJNO –
OBRAZOVNE PODRŠKE DJECI S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU UKLJUČENIMA U
PREDŠKOLSKE USTANOVE**

Diplomski rad

Mentor rada: doc. dr. sc. Zlatko Bukvić

Zagreb, rujan, 2021.

SADRŽAJ

Sadržaj

SAŽETAK.....	4
1. UVOD.....	3
2. NASTANAK I POSLJEDICE ZDRAVSTVENE PANDEMIJE UZROKOVANE KORONAVIRUSOM	4
3. UTJECAJ PANDEMIJE KORONAVIRUSA NA DJECU S TEŠKOĆAMA I NJIHOVE RODITELJE.....	5
3.1. <i>Izostanak socijalizacijskih aspekata odgojno – obrazovnog uključivanja djece s teškoćama u pandemiji .....</i>	5
3.2. <i>Izazovi za djecu s teškoćama i njihove roditelje u pandemiji .....</i>	7
3.3. <i>Podrška, programi prevencije i rane intervencije za djecu s teškoćama u razvoju u pandemiji .....</i>	9
4. METODOLOGIJA	11
4.1. <i>Cilj istraživanja .....</i>	11
4.2. <i>Sudionici istraživanja i postupak.....</i>	11
4.3. <i>Mjerni instrument .....</i>	11
5. REZULTATI I RASPRAVA.....	12
ZAKLJUČAK	26
LITERATURA.....	27
PRILOZI.....	32
Prilog 1 – ANKETNI UPITNIK ZA RODITELJE DJECE S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU	32
Prilog 2 - Izjava o izvornosti diplomskog rada	36

SAŽETAK

Pandemija koronavirusa suočila je svijet s brojnim izazovima, a zasigurno su različitim nepovoljnim uvjetima bila izložena djeca i mladi među kojima se posebno osjetljivima za nepovoljne uvjete iz okoline smatraju djeca s teškoćama i njihove obitelji. Poznato je da su odgojno-obrazovne ustanove na svim razinama mjesta na kojima djeca ostvaruju socijalne kontakte s njihovim vršnjacima i drugim važnim odraslim osobama, a koje su u slučaju pandemije mnogobrojnoj djeci bile nedostupne na uobičajeni način. Podržavajuća odgojno-obrazovna okolina osigurava emocionalnu, socijalnu i kognitivnu dobrobit djeci te je stoga svrha ovog diplomskog rada bila istražiti povezanost pandemije koronavirusa i kvalitete odgojno – obrazovne podrške djeci s teškoćama u razvoju uključenima u predškolske ustanove. Za potrebe izrade ovog rada i prikupljanja podataka kreiran je upitnik od 15 pitanja među kojima se tri odnose na sociodemografske karakteristike ispitanika. Preostalih 12 pitanja/tvrdnji odnosi se na pristupačnost i pripremljenost predškolskog sustava da u ovim specifičnim uvjetima odgovori na potrebe djece. Slaganje s navedenim tvrdnjama ispitanici su izražavali pomoću skale Likertovog tipa od 5 stupnjeva rangiranih od najnižeg 1 uopće se ne slažem do najviše rangiranog 5 u potpunosti se slažem. U ovom istraživanju sudjelovalo je 70 ispitanika. Iz rezultata se može zaključiti da ustanove ranog i predškolski odgoja i obrazovanja većinom nisu u nastalim okolnostima bile pripremljene za pružanje odgovarajuće podrške djeci s teškoćama u razvoju.

Ključne riječi: pandemija koronavirusa, djeca s teškoćama u razvoju, predškolske ustanove, podrška, individualni pristup

The coronavirus pandemic has made the world face different challenges and especially exposed to different unfavourable conditions were young people and children, including children with disabilities and their families, who are particularly vulnerable to sudden changes. It is well known that educational institutions of all levels are the places where children make social contacts with their contemporaries and grown-ups, but due to pandemic, they were partially or fully closed. A supportive educational environment ensures the emotional, social and cognitive well-being of children, and therefore the purpose of this final thesis was to research the connection between the coronavirus pandemic and quality of educational support to children with disabilities involved in preschool institutions. For the purposes of preparing this thesis and collecting data, a questionnaire with 15 questions was created, three of which refer to socio-demographic characteristics of the respondents. The remaining 12 questions/statements refer to accessibility and readiness of preschool system to respond to the needs of children in these specific conditions. The respondents specified their level of agreement or disagreement using Likert scale, which formats 5 Likert-items, from 1 (strongly disagree), to 5 (strongly agree). 70 respondents participated in this survey. According to the results, it can be concluded that during coronavirus pandemic preschool educational institutions were mostly not prepared to provide adequate support to children with disabilities.

Keywords: coronavirus pandemic, children with disabilities, preschool institutions, support, individual approach

1. UVOD

Kvaliteta odgoja i obrazovanja mjeri se inkluzivnošću, a podrazumijeva osiguravanje prava na uključivost i dostupnost odgojno-obrazovnog sustava svakom pojedinom djetetu bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi. Dostupnost odgojno-obrazovnog sustava svima pod jednakim uvjetima podrazumijeva osiguravanje potrebne programske, profesionalne potpore te pedagoško-didaktičke prilagodbe sukladno individualnom funkcioniranju, sposobnostima, mogućnostima, potrebama i interesima svakog pojedinog djeteta. Uključenost u programe ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja djeci predškolske dobi pomaže u izgradnji brojnih sposobnosti te stvara preduvjete uspješnosti u daljnjem životu (Barnett i Jung, 2021). Navedeno se odnosi i na djecu s teškoćama, a koja su bez adekvatne potpore u riziku za isključenost iz socijalnih interakcija i iskustava. Djeca s teškoćama mogu se u primjerenim socijalnim i materijalnim uvjetima spontano uključivati u život odgojne skupine. Domaćinović Pičuljan (n.d.) ističe kako će dijete s teškoćama napredovati na emocionalnom, socijalnom i tjelesnom planu ako mu je omogućena interakcija sa vršnjacima. Barnett i Jung (2021) navode u svome istraživanju The National Institute for Early Education Research (NIEER) kako je pojava pandemije koronavirusa uzrokovala velike izazove za djecu s teškoćama, kao i za njihove roditelje. Jurčević Lozančić i Kudek Mirošević (2021) navode kako su postojeće situacije izazvane pandemijom bolesti COVID – 19 krizne te su u velikoj mjeri promijenile obiteljski život. Promjene uzrokovane pojavom pandemije odrazile su se na socijalno, emotivno, psihičko i mentalno zdravlje djeteta (Barnett i Jung, 2021). Pandemija koronavirusa uzrokovala je „lockdown“ koji je djecu i njihove roditelje prisilio na rad od kuće, odnosno sudjelovanje u aktivnostima na daljinu od strane predškolskih ustanova, a da prethodno nije provjerena mogućnost i sposobnost sudjelovanja djece s teškoćama u navedenom (Barnett i Jung, 2021). Od izuzetne je važnosti u takvim situacijama pružiti obiteljima i djeci s teškoćama podršku iz razloga što svako dijete ima svoje vrijednosti, vještine, znanja, strasti i interese za igrom i učenjem (Thompson, 2015).

Svrha ovog diplomskog rada bila je istražiti povezanost pandemije koronavirusa i kvalitete odgojno – obrazovne podrške djeci s teškoćama u razvoju uključenima u predškolske ustanove.

2. NASTANAK I POSLJEDICE ZDRAVSTVENE PANDEMIJE UZROKOVANE KORONAVIRUSOM

Prvi slučaj zaraze virusom SARS – CoV-2 (COVID – 19) u Hrvatskoj potvrđen je 25. veljače 2020. godine. Od toga dana Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Ministarstvo zdravstva te ostale državne institucije počele su raditi na prijedlozima mjera smanjenja rizika infekcija, praćenja izvora zaraze te informiranju javnosti o prevenciji zaraze (Gatin, 2021). Dana 16. ožujka 2020. godine Stožer civilne zaštite Republike Hrvatske donosi odluku o zatvaranju svih obrazovnih institucija. Navedena odluka odnosila se i na rad odgojno – obrazovnih ustanova u svrhu usporavanja širenja zaraze virusom SARS –CoV-2. Ponovno otvaranje bilo je krajem svibnja 2020. godine. Tijekom tog perioda naglasak je bio na suradnji između roditelja i stručnjaka koja ima zadatak pružati podršku i rehabilitaciju djece, a uključenost roditelja koji su važni dionici u programu rehabilitacije utječe na razvijanje specifičnih vještina u stvarnom kontekstu djeteta (Harris, 2002., prema Pirkić, Spudić i Tadić, 2020). Suradnja između obitelji i učitelja, odnosno odgojitelja postala je još bitnija te djeca iz cijelog tog perioda trebaju izvući određene prednosti (Cai i Wang, 2020., prema Yazcayri i Gurgus, 2021). Pojava pandemije koronavirusa značajno je utjecala na sustav obrazovanja diljem svijeta, posebice radi odluke o zatvaranju škola i vrtića, a posljedice se osjećaju na ekonomskoj i društvenoj razini (Tonković, Pongračić i Vrsalović, 2021). Zatvaranje predškolskih ustanova dovelo je u pitanje učinak učenja, socijalizacije, razvoja i napretka djece, posebice djece s teškoćama. UNICEF je predložio niz mjera i preporuka koje bi djeci olakšale praćenje aktivnosti od kuće, međutim postavlja se pitanje kolike mogućnosti ima dijete s teškoćama za samostalno sudjelovanje u njima. Neovisno o razini obrazovnog sustava, problemi koji se javljaju variraju od tehničkih poteškoća, problema s audio – vizuomaterijalima, pronalasku vremena i ostalih teškoća (Dhawan, 2002., prema Pirkić i sur., 2020). Kako bi se osigurao daljnji kontinuitet edukacije za djecu, aktivnosti i nastava su prebačene uz pomoć različitih oblika tehnologije u virtualni svijet (Zhou, 2020). Na dnevnoj ili tjednoj bazi također su se slali različiti dokumenti, prezentacije i zadatci, međutim rijetko koji vrtić je sastavio individualizirani plan i program za dijete s teškoćama koje bi ono moglo pratiti. Istraživanje NIEER (2020) pokazalo je vidljiv izostanak podrške djeci s teškoćama. Odgojitelji bi trebali biti spremni na promjene, kontinuirana stručna usavršavanja i educiranja kako bi mogli spremno odgovoriti na izazove koji slijede, a samim time pružati odgovarajuću odgojno – obrazovnu podršku čija bi kvaliteta morala biti na visokoj razini.

3. UTJECAJ PANDEMIJE KORONAVIRUSA NA DJECU S TEŠKOĆAMA I NJIHOVE RODITELJE

3.1. Izostanak socijalizacijskih aspekata odgojno – obrazovnog uključivanja djece s teškoćama u pandemiji

Predškolska je ustanova prvo socijalno okruženje u kojem dijete ima priliku promatrati sebe kao dio zajednice u kojoj ono uspostavlja odnose s drugima bez potpore svoje obitelji. Predškolske su ustanove prva mjesta u kojima započinje proces socijalizacije kod djeteta (Falamić, 2008., prema Hercigonja, 2019). Socijalizacija se odnosi na cjelokupni razvoj osobnosti pojedinca, a kao najvažnije neposredne čimbenike socijalizacije djeteta možemo navesti roditelje, braću, sestre, vršnjačke skupine, predškolske i školske institucije. Daniels i Stafford (2003) navode kako je upravo predškolska dob idealno razdoblje za razvoj socijalnih stavova i ponašanja iz razloga što dijete u toj dobi ponavljanjem raznih uputa i vježbanjem stječe sve snažniji osjećaj osobnog identiteta i razvoja slike o sebi. Hewstone i Stroebe (2011) socijalizaciju su definirali kao složeni proces učenja kojim kroz interakciju sa svojom društvenom okolinom usvajamo znanja, stavove, vrijednosti i ponašanja neophodna za sudjelovanje u životu društva. Svakom ljudskom biću potrebna je pažnja, osobito djeci rane i predškolske dobi koja uče od ostalih i kojima interakcija sa vršnjacima pomaže da se razvijaju i ostanu mentalno čvrsti (Wojciechowski, 2020). O samoj važnosti socijalnih interakcija za djecu s teškoćama govore Daniels i Stafford (2003) navodeći kako djeca uključena u predškolski program postaju tolerantnija te bolje razumiju različitosti. Prema Domačinović Pičuljan (n.d.) djeca s teškoćama napredovati će na emocionalnom, socijalnom i tjelesnom planu ako su im omogućene interakcije sa vršnjacima i djecom bez teškoća te se kasnije lakše uklope u školsko okruženje. Za opstanak, djeca i mladi moraju usvojiti znanja i vještine koje su spoznali drugi pripadnici ljudske vrste te prihvatiti način ponašanja i usvojiti kulturu društva (Mikas i sur., 2012). Globalna pandemija koronavirusa donijela je utjecajne promjene u funkcioniranju čitavog svijeta. U skupinama koje su se našle pogođene pandemijom, važno je prepoznati i pažnju posvetiti ugroženim skupinama u koju spadaju djeca s teškoćama, kao i njihovi roditelji. U periodu zatvorenih predškolskih ustanova, roditelji su preuzeli ključnu ulogu odgojno – obrazovnog procesa. Valjan – Vukić (2009) ističe kako se dječji socijalni razvoj ne odvija samo u obitelji, već i u vrtiću koje je drugo mjesto na kojem dijete formira svoju ličnost. Veliki izazov za djecu s teškoćama, stoga, bilo je razumijevanje smanjenja socijalnih interakcija. Naime, djeca rane i predškolske dobi bila su suočena sa odgojno – obrazovnim programom na virtualni način, a samim time izostao je razvoj socijalnih vještina i interakcija

jer da bi se djeca s teškoćama uspješno socijalizirala, posebno je važno omogućiti im sudjelovanje u raznovrsnim aktivnostima u kojima, unatoč svojim teškoćama, mogu sudjelovati ravnopravno s ostalom djecom i u njima postizati uspjehe, međutim, taj segment je izostao što ćemo vidjeti kasnije u analizi provedenog istraživanja. Važnost socijalne kompetencije ističe se sljedećim citatom: „Poticanje razvoja socijalne kompetencije jedan je od temeljnih zadataka suvremenih odgojno - obrazovnih institucija. Socijalna afirmacija djeteta s teškoćama u razvoju prvenstveno ovisi o njegovim razvojnim specifičnostima i motivaciji za socijalnim interakcijama“ (Mikas i sur., 2012). Online platforme koje su se koristile nisu bile kompatibilne ni primjenjive za praćenje djeci sa određenim teškoćama. Situacija u kojoj je bilo socijalnog distanciranja bez pristupa aktivnostima na otvorenome nepovoljno je utjecala na cjelokupan razvoj djece s teškoćama, posebice na djecu sa poremećajem spektra autizma (National Center for Education Statistics, 2020). Razina spremnosti na novu situaciju uvelike je ovisila o resursima obitelji, društvenim i financijskim iz razloga što su djeca sa povoljnijim obiteljskim okruženjem imala mogućnost bolje prilagodbe krizama i uznemirujućim događajima, stoga Čudina – Obradović i Obradović (2006) ističu da obitelji koje pružaju dovoljno strukture i stabilnosti osiguravaju djeci potrebne resurse za socijalizaciju i dobrobit njezinih članova. Djeca s teškoćama ne smiju zbog svojih različitosti doživjeti pasivnost od strane odraslih koja im u ovoj pandemiji izazvanoj koronavirusom može znatno otežati prilagodbu novonastaloj situaciji i utjecati na njihov daljnji cjelokupni razvoj. Nadalje, kvalitetna rana i predškolska skrb o djeci pridonosi njihovom emocionalnom, socijalnom i intelektualnom razvoju te predstavlja njihovo učenje, stoga su odgojitelji ti koji trebaju djelovati kroz intervencije na osiguranje kvalitete socijalnih interakcija i stvaranje pozitivnog ozračja, posebice u današnjici (Kudek Mirošević i Jurčević Lozančić, 2021). Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014) uključuje osobnu, emocionalnu i tjelesnu, obrazovnu te socijalnu dobrobit djeteta. Osvrnuvši se na sastavnice socijalne dobrobiti, zaključujemo da one uključuju razumijevanje i prihvaćanje drugih sa njihovim različitostima, bez obzira na vjeru, rasu ili pojedine posebne potrebe. Djeca s teškoćama imaju koristi od kvalitetne rane i predškolske njege i podrške, kao i djeca tipičnog razvoja iz razloga što uspostavljanje, razvijanje i održavanje kvalitetnih odnosa djeteta s drugom djecom kao i zajedničko djelovanje daje djetetu percepciju sebe kao važnog dijela zajednice, a pritom i osjećaj sigurnosti i pripadanja (Hercigonja, 2019). Utjecaji virusa SARS – CoV-2 na socijalizaciju kod djece još se uvijek istražuju, a djeca koja su se vratila u predškolske ustanove, unatoč mjerama predostrožnosti i novim mjerama uspjela su se prilagoditi.

3.2. Izazovi za djecu s teškoćama i njihove roditelje u pandemiji

Pandemija koronavirusa suočila je svijet sa nezamislivim izazovima i natjerala države diljem svijeta na donošenje striktnih mjera (Narzisi, 2020). Radi sprečavanja širenja virusa, mnoge su države odlučile koristiti strategije poput zatvaranja vrtića, škola i ostalih obrazovnih institucija te istodobno prebacivanje nastavnog procesa u virtualni svijet što je za djecu s teškoćama u razvoju kao i njihove obitelji postavilo velike izazove. Upoznati smo sa činjeničnim stanjem kako i prije same pojave pandemije izazvane virusom SARS – CoV-2 mnoga djeca nisu imala prilike za pristup računalu, tabletu ili internetu. Iz tog proizlazi da je virtualni način pokazao još uvijek prisutnu veliku društvenu nejednakost i nejednake mogućnosti pristupa djece nastavnom procesu. Izrazitu nejednakost na svojoj koži osjetila su djeca s teškoćama u razvoju koja su bila uskraćena za podršku, bilo za učenje, terapiju, dnevnu rutinu u vrtiću, školi, kod kuće i u zajednici. Djeca s teškoćama u razvoju imaju trajnije potrebe koje se odnose na urođena i stečena stanja organizma za čije je svakodnevno funkcioniranje potreban stručni pristup. S obzirom na novonastalu situaciju, nameće se pitanje kako su djeca doživjela i prihvatila promjene u svom životu jer ne utječe na sposobnost funkcioniranja samo stupanj oštećenja, već kvaliteta i kontinuitet terapijskih programa te usluge odgoja i obrazovanja (Marinić, 2020). Nadalje, djeci je onemogućeno neometano kretanje, odlazak na različita mjesta, a samim time onemogućeno je zadovoljenje temeljnih psiholoških potreba, poput potrebe za ljubavlju i pripadanjem, potrebe za slobodom, potrebe za moći i potrebe za zabavom (Glasser, 2000., prema Bistrić, 2021). Pandemija koronavirusa naštetila je zdravlju, društvenoj i materijalnoj dobrobiti djece u cijelom svijetu (Organisation for Economic Co-operation and Development, 2020). Nadalje, djeca s teškoćama u razvoju svakako su bila u većem riziku od oboljenja i dobivanja težeg oblika bolesti u odnosu na ostalu djecu. Zatvaranjem vrtića i škola izazvano je socijalno distanciranje i povećanje rizika od loše prehrane među djecom, izloženost eventualnom nasilju među obitelji i povećavanju tjeskobe i stresu. Širenjem krize izazvane virusom SARS – CoV-2 mijenjala se i svakodnevica djece. Pandemija je dovela u pitanje dobrobit djece s teškoćama u razvoju kroz obrazovne, društvene i obiteljske dimenzije života (OECD, 2020). Chandolias, Besios, Tsigaras i Trevlaki (2021) u svom istraživanju navode kako su djeca s teškoćama bila suočena sa dodatnim zdravstvenim rizicima, osobito mentalnim, društvenim i tjelesnim. Pojavom SARS – CoV-2 (COVID – 19) u živote djece unesen je značajan stres i poremećaj koja u normalnim okolnostima napreduju kroz svoju svakodnevnu rutinu.

Tijekom zatvaranje vrtića veća je bila vjerojatnost da će djeca s teškoćama osjetiti manjkavost

u sustavu odgoja i obrazovanja. Prikladnost učenja i sudjelovanja u aktivnostima na daljinu ovisi o individualnim potrebama svakog djeteta i o sposobnosti obrazovne institucije da pruži potrebnu prilagodbu. Prisutnost djece s teškoćama u razvoju također će ugroziti i roditeljske sposobnosti da ispune nove zahtjeve kućnog školovanja za drugu djecu i da se nose s obiteljskim stresom, a istraživanje *Kako roditelji i zajednice brinu o djeci najmlađe dobi u Hrvatskoj* pokazuje da roditelji djece s teškoćama u razvoju doživljavaju veće količine stresa u odnosu na ostale te da pritom iskazuju veću potrebu za pomoći stručnjaka u roditeljstvu (Pećnik, 2003). Roditelji su odjednom suočeni sa situacijom gdje moraju ispuniti sve potrebe djeteta kroz cijeli dan, međutim, bez uobičajene podrške (Toseeb, Asbury, Code, Fox i Deniz, 2020). Marinić (2020) navodi kako istraživanja pokazuju da je zajednička suradnja roditelja i odgojitelja ključna za napredak i funkcioniranje djeteta s teškoćama u razvoju u vrtiću. Pandemija koronavirusa omela je također i nastojanja terapijskih potpora, odnosno specijaliziranih institucija u vrijeme kada su se djeca i roditelji prilagođavali velikim promjenama u svakodnevnom životu. Pojedina djeca s teškoćama u razvoju dobivala su terapijsku podršku za razvoj komunikacijskih i socijalno – emocionalnih vještina te im je pružena potpora za lakše snalaženje kod kuće (Pirkić i sur., 2020). Međutim, ta bi djeca trebala dodatnu pomoć u izgradnji i održavanju novih rutina te vještina smirivanja i suočavanja. Nadalje, stres i neizvjesnost povezani sa pandemijom imaju značajno negativne učinke na mentalno zdravlje djece (OECD, 2020). Iz izvješća pravobraniteljice vidljivo je kako su proizašle 83 prijave o povredi prava djece s teškoćama u razvoju na odgoj i obrazovanje. Pravobraniteljica Pirnat Dragičević (2021) u Izvješću ističe kako je najizraženija problematika u sustavu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja duljina boravka djeteta s teškoćama u vrtiću te osiguravanje podrške osobnog asistenta u vrtiću. Također je i dalje prisutan problem nemogućnosti upisa djeteta s teškoćama u razvoju u dječji vrtić, a odbijanje upisa predstavlja povredu djeteta na pristup inkluzivnom obrazovanju. Koronakriza je usporila rad Povjerenstva za ranu intervenciju u djetinjstvu u Hrvatskoj i time utjecala negativno na dostupnost usluga rane intervencije za djecu s teškoćama u razvoju. Posebno se naglašava potreba razvoja suvremeno koncipiranih usluga rane intervencije za djecu koja imaju razvojne teškoće. Pandemija koronavirusa negativno se odrazila i na provođenje postupka utvrđivanja psihofizičkog stanja djeteta iz razloga nemogućnosti provedbe opservacije. Zatvaranje odgojno – obrazovnih institucija donijelo je izuzetno nagle promjene za djecu s teškoćama u razvoju koja se školuju u specijaliziranim ustanovama gdje su uz obrazovne usluge uključena u raznovrsne terapijske postupke. Iznenadnim zatvaranjem škola i vrtića, djeca su bila prinuđena izaći iz svoje rutine, a mnoga od njih su i izgubila usluge koje su im neophodne za njihovu

kvalitetnu rehabilitaciju (sve prema Pirnat Dragičević, 2021). Bolesti poput SARS – CoV-2 (COVID – 19) mogu utjecati na okolinu u kojoj se djeca razvijaju, a upravo spomenuta bolest je promijenila kontekst u kojem djeca žive. Mjere koje su donošene remetile su djetetovu rutinu i istodobno stvarale stres kod roditelja i skrbnika. Djeca s teškoćama u razvoju, ali i ostala djeca našla su se pred rizikom od zanemarivanja, zlostavljanja ili društvene izoliranosti pojedinaca od skupine zbog moguće zaraze virusom SARS – CoV-2. Roditelji su također naišli na izazove gdje su uz svoje radne obveze svakodnevno morali pripremati aktivnosti za svoje dijete te brinuti kako osigurati brigu o svom djetetu dok su oni primorani ići na posao, a istodobno djeci osigurati sva pripadajuća prava.

3.3. Podrška, programi prevencije i rane intervencije za djecu s teškoćama u razvoju u pandemiji

Sustavi rane intervencije uključuju koordinirane nacionalne međusektorske i transdisciplinarne ili interdisciplinarne usluge kojima se prvenstveno promiče rast i razvoj prilagođen dobi djeteta i podrška roditeljima (Vargas – Baron i sur., 2020). U Republici Hrvatskoj postoje programi i obuke za ranu intervenciju, međutim istraživanje provedeno od strane RISE Instituta pokazuje da još uvijek ne postoji nacionalni sustav za ranu intervenciju kao ni akcijski plan pa u skladu s time državi nedostaje pravna osnova za usluge intervencije neophodne za dobrobit djeteta (Vargas – Baron i sur., 2020). Nedostatak nacionalnog sustava osjetio se i tijekom pandemije koronavirusa u kojoj djeca s teškoćama u razvoju nisu mogla dobiti adekvatnu skrb ni podršku. Mnoga istraživanja pokazuju učinkovitost rane intervencije za djecu s teškoćama u razvoju pa tako Irwan i Dewi (2018) navode kako odgoj djece s teškoćama u razvoju zahtijeva veću uključenost i napor te da bi rana intervencija trebala biti prisutna kod djece s teškoćama od najranije dobi jer upravo provedba intervencije pomaže djeci kod podizanja djetetovog učenja na višu stepenicu. Primjer dobre prakse rane intervencije je rehabilitacija provedena na daljinu Dječjeg vrtiću Poliklinike Suvag za vrijeme pandemije virusa SARS – CoV - 2. Rehabilitacija je provedena od strane rehabilitatora koji su sačinjeni od voditelja skupine, ritmičara i stručnog tima (Pirkić i sur., 2020). Tijekom rehabilitacije na daljinu roditelji su svakodnevno putem komunikacijske tehnologije komunicirali sa rehabilitatorima te dobivali stručne materijale. Provedena rehabilitacija bila je namijenjena djeci sa slušno – govornim oštećenjem i govorno – jezičnim poremećajem. Pirkić i suradnici (2020) ističu važnost suradnje u planiranju intervencija i rehabilitaciji djece te navode kako uključivanje roditelja kao važnih dionika u programe rehabilitacije utječe na razvijanje specifičnih vještina.

Szente (2020) govori od 3 važna pristupa u odgojno-obrazovnom radu na daljinu kod djece predškolske dobi:

- a) formalnom pristupu koji uključuje dostupnost tehničke opreme korisnicima i predavačima,
- b) stvarnom pristupu koji se odnosi na vrijeme i način na koji korisnici mogu pristupiti dobivenim materijalima i
- c) funkcionalnom pristupu koji naglašava digitalne kompetencije korisnika i voditelja rehabilitacije.

Kim (2020) navodi 3 faze provođenja odgojno – obrazovnog rad na daljinu za vrijeme COVID – 19 pandemije, a to su faza planiranja, faza implementacije i faza refleksije te evaluacije.

Djeca, posebice ona iz ranjivih skupina bi i prilikom iznenadnih pojava bolesti i nepovoljnih situacija trebala ostati zaštićena. Područje zaštite djeteta uključuje angažiranost državne vlasti, kao i civilnog društva. Kako bi se spriječilo izdvajanje djece iz obitelji te se ista zaštitila, potrebno je obitelj, skrbnike i djecu upoznata sa različitim načinima suzbijanja i sprječavanja širenja virusa SARS – CoV-2. Potrebno je slati poruke koje su prilagođene na način da ih i djeca s teškoćama mogu shvatiti. Od velike je važnosti upoznati obitelj, nastavnike te sve one koji sudjeluju u odgoju i obrazovanje djece s načinima identificiranja djece s povećanim potrebama za zaštitom. Posebnu pozornost nužno je posvetiti sprječavanju nepotrebnog pribjegavanja institucionalnoj skrbi o djeci kao odgovor na virus SARS – CoV-2 („Djeca i alternativna skrb“, 2020).

4. METODOLOGIJA

4.1. *Cilj istraživanja*

Temeljni cilj ovog istraživanja je analizirati procjenu kvalitete odgojno – obrazovne podrške djeci s teškoćama u razvoju uključenima u predškolske ustanove u vrijeme pandemije koronavirusa iz perspektive njihovih roditelja.

4.2. *Sudionici istraživanja i postupak*

Sudionici istraživanja bili su roditelji djece s teškoćama u razvoju koja su uključena u predškolske ustanove. Istraživanju se odazvalo 70 ispitanika. Sudionici su dobrovoljno i anonimno sudjelovali u istraživanju ispunjavanjem upitnika.

Istraživanje je provedeno u periodu od 1. srpnja do 8. kolovoza 2021. godine. Anketni upitnik prosljedila sam osobnim kontaktima (kolegama sa studija i profesorima) koji su uključeni u rad s djecom s teškoćama, a u svrhu dohvaćanja što većeg broja ispitanika s naglaskom da istraživanje provodim u svrhu pisanja diplomskog rada. Upitnik sam također prosljedila i Centru za odgoj i obrazovanje Krapinske Toplice te udruzi "Put u život".

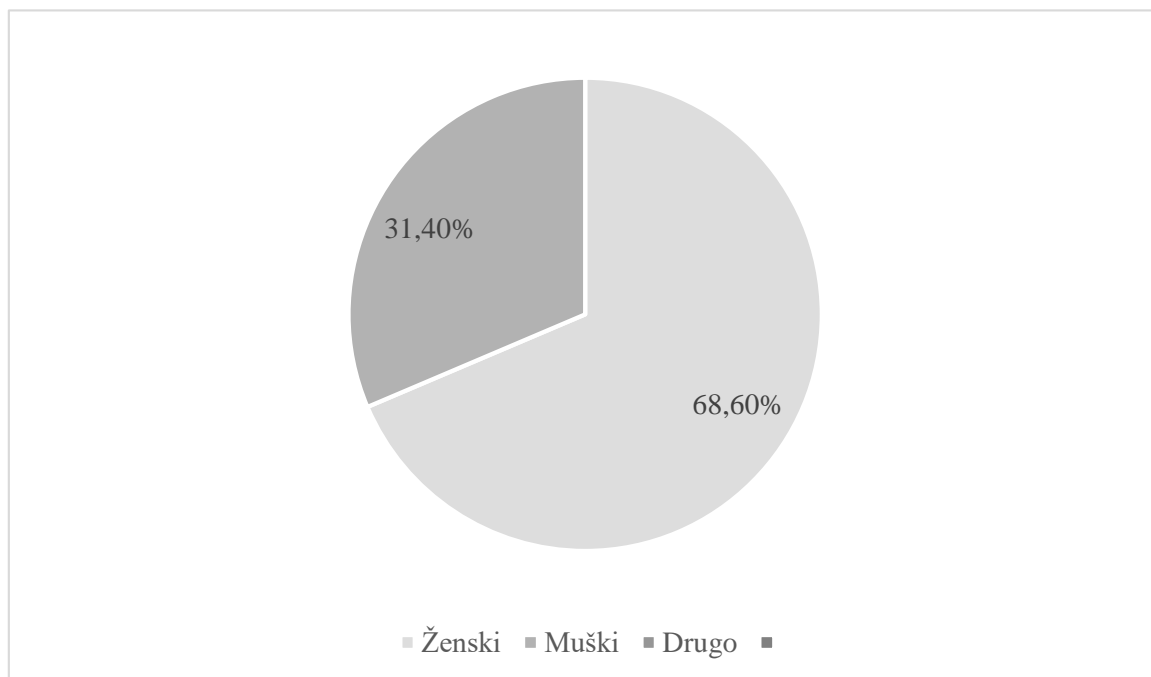
Anketni upitnik podijeljen je i na društvenim mrežama u grupama u kojima su učlanjeni roditelji s djece s teškoćama.

4.3. *Mjerni instrument*

U istraživanju je korišten anketni upitnik izrađen kroz Google obrazac. Upitnik ukupno sadrži 15 pitanja. Prvim dijelom upitnika prikupljeni su sociodemografski podatci ispitanika.

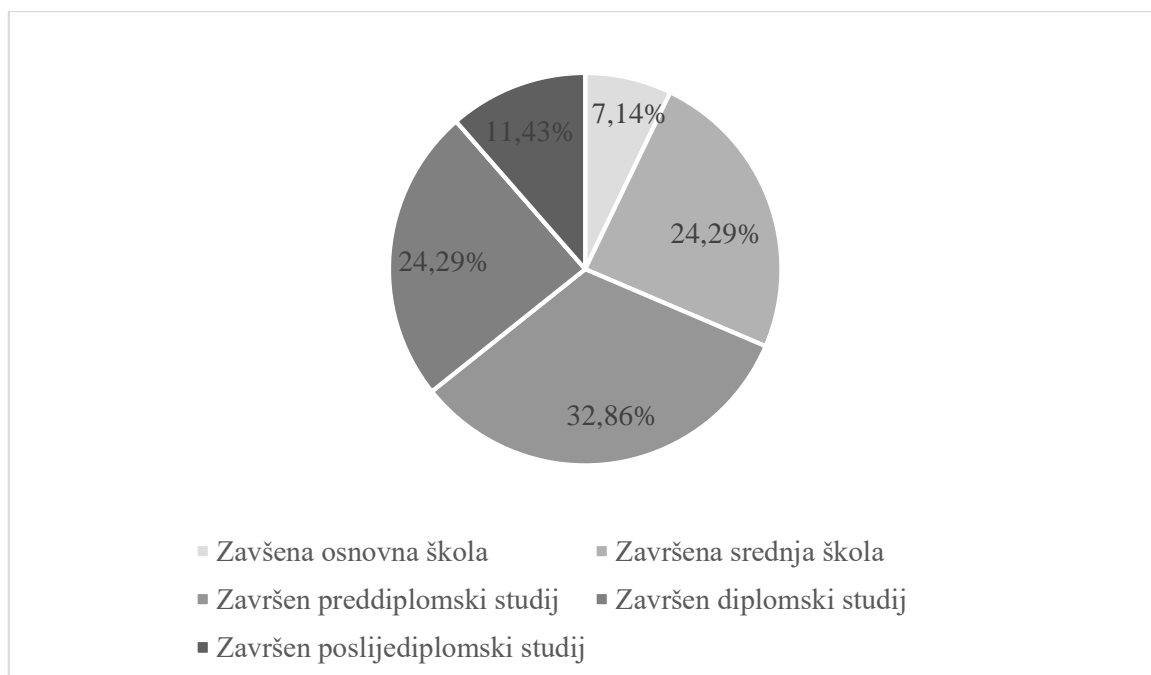
Drugi dio upitnika sastoji se od 11 tvrdnji na koje su roditelji djece s teškoćama u razvoju zamoljeni da procjene svoj stupanj slaganja s tvrdnjama na skali Likertovog tipa od pet stupnjeva gdje je 1 značilo potpuno neslaganje s navedenom tvrdnjom, a 5 potpuno slaganje s tvrdnjom (1 – uopće se ne slažem, 2 – uglavnom se ne slažem, 3 – niti se slažem, niti se ne slažem, 4 – uglavnom se slažem, 5 – u potpunosti se slažem) i jednog pitanja gdje su roditelji mogli slobodno napisati svoj odgovor.

5. REZULTATI I RASPRAVA

Graf 1. Spol ispitanika

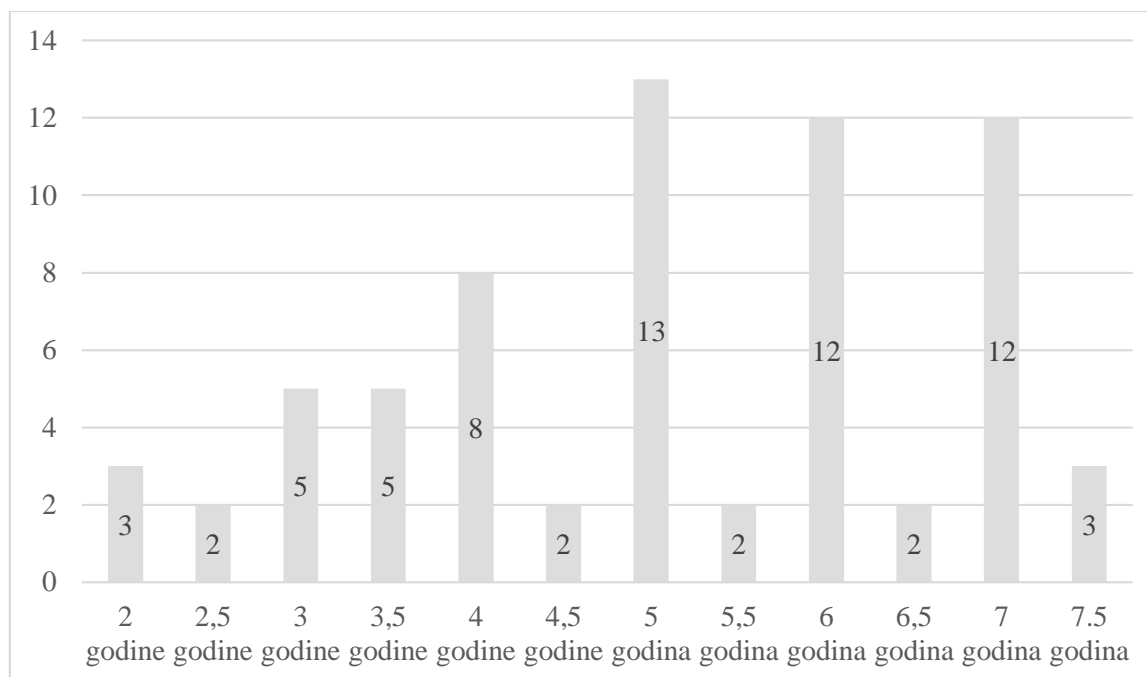
U ovom istraživanju sudjelovalo je ukupno 70 ispitanika od čega je bilo 48 osoba ženskog spola (68.6%) i 22 osobe muškog spola (31.4%).

Graf 2. Stupanj obrazovanja ispitanika

Prema obrazovanju, najveći broj ispitanika 32.9% (N=23) ima višu stručnu spremu, zatim visoku stručnu spremu ima 24.3% (N=17), potom srednju stručnu spremu ima 24.3% (N=17), nižu stručnu spremu ima 7.1% (N=5), a doktorat ima 11.4% (N=8).

Graf 3. Dob djece

Najčešća starosna dob djeteta ispitanika bila je 5 godina (N=13; 18.6%), zatim 6 godina (N=12; 17.1%), potom 7 godina (N=11; 15.7%), nakon toga 3,5 godine (N=5; 7.1%), zatim 2 i 7,5 godina (N=5; 5.7%). Najmlađe dijete ima 2 godine, a najstarije 7,5.

Tablica 1

Procjena mišljenja o povezanosti pandemije koronavirusa na kvalitetu odgojno – obrazovne podrške djeci s teškoćama u razvoju uključenima u predškolske ustanove

Tvrdnja	Uopće se ne slažem	Uglavnom se ne slažem	Niti se slažem, niti ne slažem	Uglavnom se slažem	U potpunosti se slažem	M	SD	*
Pojava pandemije koronavirusa narušila je prava djece s teškoćama u razvoju	11.4	11.4	15.7	22.9	38.6	3.66	1.392	.001
Komunikacija sa odgojiteljima tijekom pandemije bila je na zadovoljavajućoj razini	21.4	17.1	15.7	24.3	21.4	3.07	1.468	.803

Tijekom pandemije bile su prisutne informacije o napredovanju djece s teškoćama	21.4	15.7	21.4	27.1	14.3	2.97	1.372	.453
Suradnja odgojitelja sa roditeljima provodila se kroz održavanje individualnih razgovora	32.9	24.3	12.9	12.9	17.1	2.57	1.490	.036
Aktivnosti provedene na daljinu bile su dovoljno prilagođene djeci s teškoćama	22.9	25.7	20.0	10.0	21.4	2.81	1.458	.298
Pružena je osigurana podrška roditeljima djece s teškoćama od strane stručnih suradnika (logopeda, edukacijskih–rehabilitatora, pedagoga, psihologa).	21.4	15.7	34.3	12.9	15.7	2.86	1.333	.036
Sustav za rani i predškolski odgoj bio je dobro organiziran za djecu s teškoćama tijekom pandemije.	25.7	15.7	32.9	18.6	7.1	2.66	1.250	.009
Aktivnostima na daljinu, kao roditelj, dodatno sam bio opterećen.	25.7	17.1	25.7	17.1	14.3	2.77	1.385	.417
Pandemija koronavirusa nepovoljno je utjecala na kvalitetu podrške djeci s teškoćama u predškolskim ustanovama.	15.7	11.4	30.0	17.1	25.7	3.26	1.380	.088

M-srednja vrijednost; SD-standardna devijacija; *Hi-kvadrat test, $p < 0.05$

U odnosu na procjenu narušenih prava djece s teškoćama u razvoju za vrijeme koronavirusa utvrđeno je da značajno ($p < 0.05$) više ispitanika (61.5%) uglavnom ili u potpunosti smatra da su ta prava bila narušena. U usporedbi s njima 22.8% ispitanika uopće ili uglavnom se nije složilo s navedenom tvrdnjom.

Iz Konvencije o pravima djeteta, iz članka 23. saznajemo kako dijete s teškoćama u razvoju ima pravo na posebnu njegu i obrazovanje koje će djetetu pomoći da odrasta u okolnostima kao i druga djeca. Također Konvencija ističe kako sva djeca neovisno o rasi, boji, jeziku, spolu, vjeri ili kakvoj drugoj okolnosti kod djeteta imaju jednaka prava. Međutim, pojavom pandemije izazvane virusom SARS Cov-2 dobili smo saznanja kako se na djecu s teškoćama zaboravilo te im nije pružena adekvatna podrška i pripadajuća skrb.

Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje također je usmjeren prema ostvarivanju specifičnih ciljeva (osiguranju dobrobiti za dijete, poticanje cjelovitog razvoja, odgoja i učenja djece te razvoju kompetencija, kao i ostvarivanje prava djece na jednake šanse, međutim u pandemiji koja nas je zatekla, manji broj odgojno – obrazovnih

djelatnika su polazili za osiguravanjem uvjeta u kojima bi i dijete s teškoćama imalo prava na rast i razvoj te odgoj i obrazovanje u uvjetima prilagođenima njima.

Ispitujući zadovoljstvo komuniciranja s odgojiteljima u vrijeme pandemije, ispitanici se u većoj mjeri (45.7%) slažu da je komunikacija bila na zadovoljavajućoj razini. 21.4% ispitanika se uopće ili uglavnom ne slaže dok je 17.1% ispitanika neodlučno u procjenjivanju navedene tvrdnje. Navedeni rezultati u korelaciji su sa rezultatima dobivenima iz istraživanja Dječjeg vrtića Rijeka o zadovoljstvu vrtića kod kuće i radom Facebook grupe. Naime, rezultati navedenog istraživanja pokazuju da čak 80% ispitanika procjenjuje kako su im djelatnici vrtića često odgovarali na upite i objave roditelja.

Upute izdane od strane Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo su bile striktno određene te nisu dopuštale komunikaciju između roditelja i odgojitelja prilikom dovođenja i odvođenja djeteta iz predškolske ustanove, a niti održavanje individualnih razgovora u normalnim uvjetima. Iz tog razloga, pojedini roditelji ostali su uskraćeni za informacije o ponašanju svog djeteta u odgojnoj skupini, informacije o procesu prilagodbe na nove donesene mjere, kao i informacije o napretku djeteta iz dana u dan. Međutim, provedeno istraživanje pokazuje kako je većina odgojitelja uspjela naći način komuniciranja sa odgojiteljima kako bi razmijenili bitne informacije o djetetu na korist obitelji i predškolske ustanove, a ponajviše na korist djeteta. Istodobno, rezultati istraživanja *Izazovi partnerstva u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja u vrijeme pandemije koronavirusa (2021)* pokazuju kako odgojitelji ocjenjuju kvalitetu suradnje i pružanje potpore visokom.

Roditelji, odgojitelji i djeca komunicirali su putem društvenih grupa i web stranica vrtića. Naime, pojedini vrtići organizirali su vrtić od kuće te su odgojitelji svakodnevno slali različite materijale i aktivnosti za djecu te čekali povratne informacije od strane roditelja. Tako je Dječji vrtić Žirek iz Velike Gorice svakodnevno zaprimao povratne informacije i fotografije djece u likovnim aktivnostima.

S tvrdnjom kako su tijekom pandemije bile prisutne informacije o napredovanju djeteta s teškoćama se uglavnom ili u potpunosti slaže 41.4% ispitanika. Nije zanemariva da njih 37.1% procjenjuje da se uopće ili uglavnom ne slažu s ovom konstatacijom. Zanimljivo je napraviti usporedbu navedene konstatacije sa prošlom. U prošloj tvrdnji sudionici se slažu kako je komunikacija sa odgojiteljima bila na zadovoljavajućoj razini, međutim, izvjesno je kako tijekom te komunikacije roditelji nisu dobivali konkretne informacije o napretku svog djeteta. To može biti iz razloga što su odgojitelji vrlo vjerojatno bili fokusirani da provode sve mjere

koje su im preporučene pa su tijekom tog perioda smetnuli s uma promatrati dijete, eventualno primijetiti poneko odstupanje ili napredak.

U odnosu na procjenu suradnje roditelja sa odgojiteljima utvrđeno je da značajno više ($p < 0.05$) ispitanika (57,2%) upućuje na to da se roditelji uopće ili uglavnom ne slažu da se suradnja provodila kroz održavanje individualnih razgovora.

Svaki drugi roditelj smatra da aktivnosti provođene na daljinu uopće ili uglavnom nisu bile dovoljno prilagođene djeci s teškoćama u razvoju, a 31.4% roditelja uglavnom i potpuno smatra da su aktivnosti bile prilagođene. To je djelomično usuglašeno s istraživanjima koja pokazuju kako aktivnosti i zadatci nisu prilagođeni djeci s teškoćama u razvoju te da učitelji, odnosno odgojitelji nisu pružali dodatnu podršku djeci ni obitelji niti ih kontaktirali da pitaju trebaju li možda pomoć (Yazcayir i Gurgur, 2021).

Roditelji su u istraživanju *Students with Special Needs in Digital Classrooms during the COVID-19 Pandemic in Turkey* (2021) naveli kako nisu uvidjeli prednost online učenja te ističu kako je taj oblik odgoja i obrazovanja možda primjenjiv za djecu tipičnog razvoja, međutim nije za djecu s teškoćama. Roditelji također vide nedostatak online učenja u tome što su djeca bila izolirana od strane svojih prijatelja, vršnjaka i cjelokupne zajednice. UNICEF je izdao preporuke za virtualne prezentacije namijenjene djeci s teškoćama u razvoju. Navedene preporuke odnosile su se na načine kako djeci s teškoćama olakšati praćenje online nastave i aktivnosti. UNICEF je preporučio korištenje što većeg teksta kako bi i slabovidna djeca isti mogla vidjeti, preporučao je da se zadatci bogatije verbalno izražavaju kako bi ih djeca mogla što bolje razumjeti. Preporuka UNICEF-a je također bila da se osigura djeci s kombiniranim teškoćama (slabovidnost i motoričke teškoće) pristup virtualnim učionicama koje su prilagodljive ovisno o potrebi. Chandolias i sur. (2021) su istraživanjem utvrdili kako internetske platforme nisu kompatibilne sa tehnologijom koja može pružati potrebnu podršku djeci sa oštećenjem vida i sluha.

S tvrdnjom kako je pružena osigurana podrška roditeljima djece s teškoćama od strane stručnih suradnika (logopeda, edukacijskih – rehabilitatora, pedagoga, psihologa) uopće ili se uglavnom ne slaže 37.1% ispitanika. Na razini značajnosti $p < 0.05$ potvrdnu procjenu podrške stručnih suradnika roditeljima dalo je značajno manje (28.6%) ispitanika.

Navedeni rezultati pokazuju jednako kao i rezultati istraživanja autorica Kudek Mirošević i Jurčević Lozančić (2021) u kojima možemo vidjeti da roditelji kao i odgojitelji tvrde kako je izostala komunikacija sa stručnim suradnicima u vidu pružanja podrške djeci s

teškoćama u razvoju. U spomenutom istraživanju također se navodi da se prilikom planiranja individualiziranih aktivnosti odgojitelj ne bi trebao osjećati usamljeno već bi to trebao biti pristup zasnovan na međusobnoj pomoći i suradnji sa stručnim suradnicima (Kudek Mirošević, Tot i Šamo, 2020., prema Kudek Mirošević i Jurčević Lozančić, 2020).

Istraživanje Dong i sur. (2020) o učenju djece za vrijeme pandemije bolesti SARS-CoV-2) pokazuje kako u Kini predškolske ustanove nisu imale obvezu pružanja online učenja te provedbu virtualnih obrazovnih programa. Međutim dionici ECE-a, uključujući odgojitelje iz javnih i privatnih sektora, bili su proaktivno angažirani u osmišljavanju aplikacija i platformi koje će voditi roditelje u podršci (prema Dong i sur., 2020). Navedeno istraživanje pokazuje kako roditelji smatraju da virtualni oblik učenja nema jednaku učinkovitost kao tradicionalno učenje uživo. Izazovi koji su bili stavljeni pred roditelje pojavom virusa SARS - CoV-2 potaknuli su ih na promišljanje potreba djece u ranom djetinjstvu koje uključuju slobodnu igru i vanjske aktivnosti.

Podaci dobiveni u ovom istraživanju pokazuju da postoje značajne razlike u procjeni organiziranosti sustava ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Naime, utvrđeno je da manje od polovice ispitanika (41.4%) procjenjuju uglavnom ili u potpunosti nedovoljnu organiziranost cjelokupnog sustava za rani i predškolski odgoj tijekom pandemije, a trećina je u toj procjeni neodlučna. Značajno je da tek svaki četvrti (25.7%) ispitanik procjenjuje da je sustav uglavnom ili potpuno bio organiziran za djecu s teškoćama u razvoju ($p < 0.05$).

Osvrnuvši se na upute izdane od Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo koje nisu bile primjenjive za provođenje u predškolskim ustanovama, posebice za djecu s teškoćama u razvoju, potpuno ignoriranje uputa od strane Ministarstva za odgoj i obrazovanje i rezultate dobivene ovim istraživanjem, možemo tvrditi kako sustav nije bio pripremljen. Svjesni smo da nas je pandemija izazvana virusom SARS CoV-2 sve iznenada zatekla, ali također smo i svjesni činjenice da se sustav nije potrudio osigurati podršku djeci tipičnog razvoja niti djeci s teškoćama u razvoju. Djeci s teškoćama smanjenje redovite skrbi, odgoja i fizioterapije ozbiljno narušava funkcionalne sposobnosti (Chandolias i sur., 2021).

Aktualna pandemija predstavlja i izazov za roditelje djece tipičnog razvoja i djece s različitim teškoćama. Ovo istraživanje pokazalo je da 42.8% roditelja procjenjuje da nisu bili dodatno opterećeni aktivnostima na daljinu, dok je gotovo trećina (31.4%) roditelja prema samoprocjeni bila opterećena. Rezultati istraživanja autorica Kudek Mirošević i Jurčević

Lozančić (2021) pokazuju kako roditelji procjenjuju da im je bila potrebna veća količina pomoći u organizaciji kvalitetno provedenog zajedničkoga vremena sa djecom.

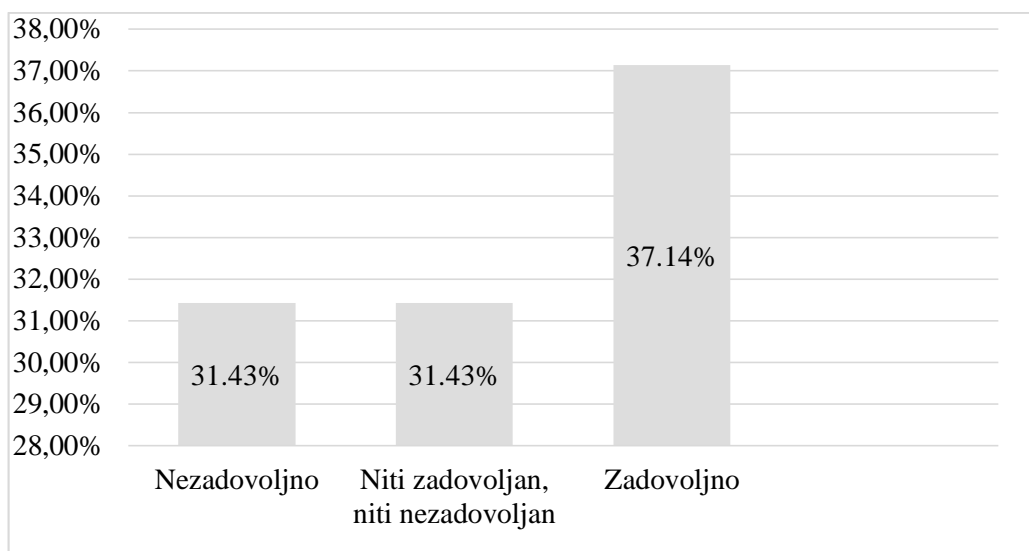
Pandemija je poremetila angažman obitelji u smislu promjene rutina, rituala i pravila (Fiese, 2020). U rezultatima istraživanja provedenog od strane Weaver i Swank (2020) vidimo kako roditelji navode da su tijekom pandemije osjetili preopterećenost zbog povećanja uloga i veće odgovornosti. Roditelji istodobno govore o doživljaju emocionalnih padova i uspona. Vidljivo je kako je izostalo savjetovanje roditeljima. Pretraživanjem mrežnih stranica različitih predškolskih ustanova dostupni su primjeri kako su predškolske ustanove na svojim web stranicama pružale roditeljima korisne savjete i primjer aktivnosti za njihovu djecu. To su na primjer Dječji vrtić Cvrčak iz Zagreba, Dječji vrtić Žirek iz Velike Gorice te Dječji vrtić Šlapica iz Oroslavja koji je nastavio raditi i tijekom donošenja protuepidemijskih mjera. Za djecu koja nisu mogla pohađati predškolsku ustanovu, snimane su društvene aktivnosti, a odgojitelji DV Šlapica održavali su kontakt s djecom komunikacijom putem video poziva, pričali djeci priče i sl.

Negativni utjecaj pandemije koronavirusa na kvalitetu podrške djeci s teškoćama u razvoju u predškolskim ustanovama doživljava 42.8% roditelja, a takav utjecaj nije doživjelo sveukupno 27% roditelja koji se uopće ili uglavnom s time nisu složili. Svaki treći roditelj ne može procijeniti utjecaj pandemija na kvalitetu podrške. Roditelji koji su izrazili slaganje sa tvrdnjom da je pandemija koronavirusa nepovoljno utjecala na kvalitetu podrške djeci s teškoćama u razvoju u predškolskim ustanovama zamoljeni su da napišu vlastiti odgovor u kojem segmentu su to primijetili. Ispitanici su napisali ukupno 49 odgovora što čini 70% od ukupnog broja ispitanika koji su ispunili navedeni upitnik. Iz navedenih odgovora ispitanika, odnosno roditelja djece s teškoćama može se zaključiti kako roditelji smatraju da je izostao individualni pristup njihovom djetetu koje ima određene teškoće, potkrijepljeno odgovorom roditelja „nema individualnog pristupa.“ Navode kako je model „vrtić od kuće“ nedovoljno prilagođen djeci te smatraju da se taj model provodio isključivo iz razloga jer su odgojitelji morali, stoga se u skladu s time nije ulagao potreban napor za kvalitetnu provedbu, potkrijepljeno sljedećim odgovorom roditelja „aktivnosti su bile primjerene mom djetetu, ali je izostao segment individualnih razgovora. Imam dojam kako su odgojitelji provodili model „vrtića od kuće“ jer su to morali, a ne jer su htjeli što se posebno osjetilo u njihovom pristupu tijekom vođenje online aktivnosti.“

Roditelji su u odgovorima izražavali svoje strahove od eventualne mogućnosti da njihovo dijete postane nasilno iz razloga što često nisu smjeli izlaziti iz kuće zbog zdravstvenih rizika kao ni održavati vršnjačke odnose što je potkrijepljeno sljedećim odgovorom „dijete je

postalo nasilno, agresivno i svakim danom sve je bila izraženija frustracija kod djece, moglo se je točno primijetiti kako djetetu nedostaju vršnjaci.“ Također navode kako im je bilo vrlo teško uklopiti svoje radno vrijeme sa obvezama pripreme aktivnosti za dijete što je potkrijepljeno sljedećim odgovorom „uz svakodnevni rad od 12 radnih sati, teško je pružiti djetetu podršku da prati aktivnosti preko internetske platforme.“ Roditelji cijene trud odgojitelja, ali ističu kako je cjelokupni sustav odgoja i obrazovanja zakazao. Istodobno napominju da je u potpunosti nerealno očekivati da će dijete sa ADHD-om, poremećajem iz spektra autizma ili nekom drugom teškoćom u ranoj dobi od 2 godine moći sudjelovati u aktivnostima realiziranim putem internetske platforme, bilo uz pomoć roditelja ili skrbnika, bilo samostalno. Iz odgovora roditelja može se zaključiti da se u određenim slučajevima nije niti počeo provoditi vrtić od kuće. Veliku zamjerku roditelji upućuju problemu smanjene socijalizacije i izolaciji djeteta od prijatelja i vršnjaka kao i nemogućnost sudjelovanja u vanjskim aktivnostima i u programima podrške poput rehabilitacije što možemo potkrijepiti sljedećim odgovorima „izostala je podrška stručnog tima, nije bilo kontakta ni mogućnosti druženja sa ostalom djecom, izostala je socijalizacija te ponuda vanjskih aktivnosti, nemogućnost odlaska na terapije jer za dijete s teškoćama postoji veći rizik oboljenja od virusa SARS – CoV – 19.“ Od ukupno 49 danih odgovora, 39 odgovora što čini 80% ukupnih odgovora ispitanika odražava negativno iskustvo prema aktivnostima i djelovanjima predškolskih ustanova u vrijeme pandemije koronavirusa.

Iz danih odgovora vidljivo je da tek mali broj ispitanika pohvaljuje podršku od strane sustava odgoja i obrazovanja i cjelokupnog osoblja (odgojitelja, stručnog tima, ravnatelja) i navodi da postoje pojedini vrtići kao primjeri dobre prakse koji su se trudili ublažiti za djecu s teškoćama sve poteškoće i izazove koje je pred njih i njihove obitelji donijela bolest uzrokovana virusom SARS - CoV-2. Od ukupno 49 danih odgovora samo 10 odgovora što čini 20% ukupnih odgovora ispitanika odražava pozitivno iskustva sa aktivnostima i djelovanjem predškolskih ustanova, međutim, 21 ispitanik nije napisao vlastiti odgovor što može značiti da smatraju kako pojava pandemije koronavirusa nije negativno utjecala na djecu s teškoćama u razvoju.

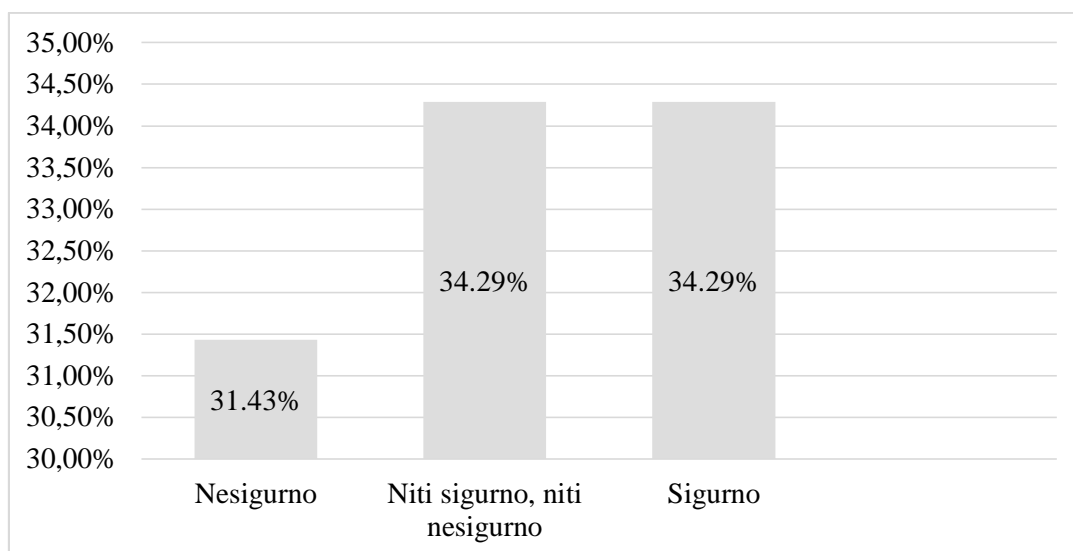

Graf 4. Stupanj osjećaja zadovoljstva sa kvalitetom odgojno-obrazovne podrške djeci s teškoćama u razvoju u protekloj pedagoškoj godini

Iz grafa 4 vidljivo je kako se 31.43% ispitanika osjeća nezadovoljnim, dok se 37.14% ispitanika osjeća zadovoljnim. Korištenjem Hi-kvadrat testa uspoređeni su odgovori roditelja, a dobiveni rezultat pokazuje da ima značajno najviše zadovoljnih roditelja ($p < 0.05$).

Rezultati istraživanja provedenog od strane Dječjeg vrtića Rijeka (2020) o zadovoljstvu roditelja Facebook grupe Vrtić kod kuće pokazuju da je čak 81% ispitanika izjavilo da su općenito zadovoljni sa radom grupe. Istodobno, 82.4% ispitanika procjenjuje da su zadovoljni sa objavama koje su bile postavljene u grupi. Dječji vrtić Opatija također je proveo istraživanje o zadovoljstvu sa projektom „Vrtić na daljinu“. Dobiveni rezultati pokazuju kako roditelji ($N=43$) ocjenjuju rad vrtića sa ocjenom odličan, dok ($N=14$) ocjenjuje rad vrtića sa ocjenom vrlo dobar.

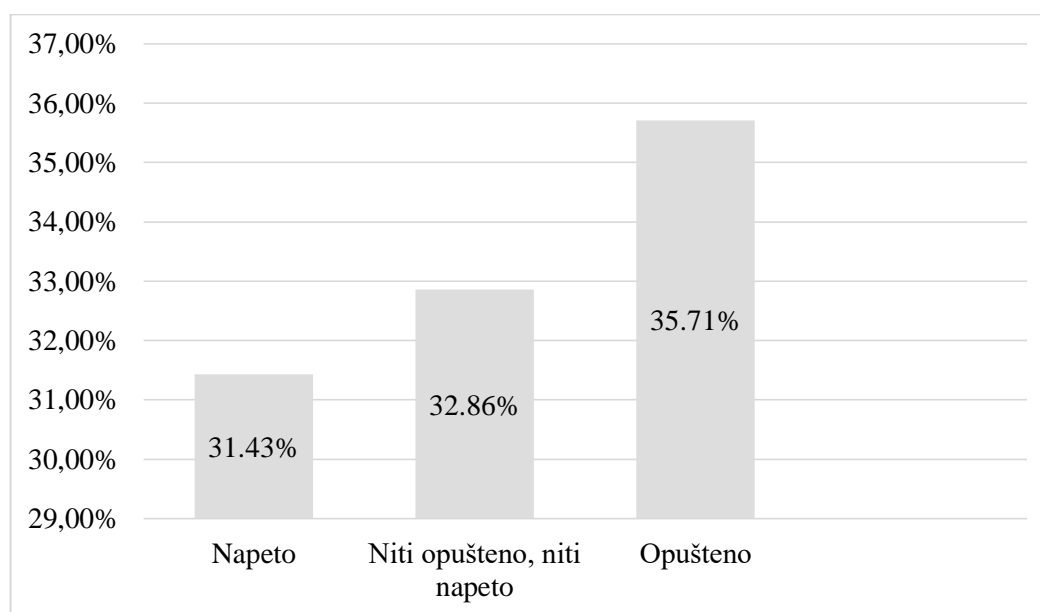

Graf 5. Stupanj osjećaja sigurnosti roditelja djeteta s teškoćama u protekloj pedagoškoj godini

Iz grafa 5 vidljivo je kako se 31.43% ispitanika osjećalo nesigurnim, dok se 34.29% ispitanika osjećalo sigurnim u protekloj pedagoškoj godini. Da se nisu osjećali niti sigurni, niti nesigurni ocijenilo je 34.29% ispitanika.

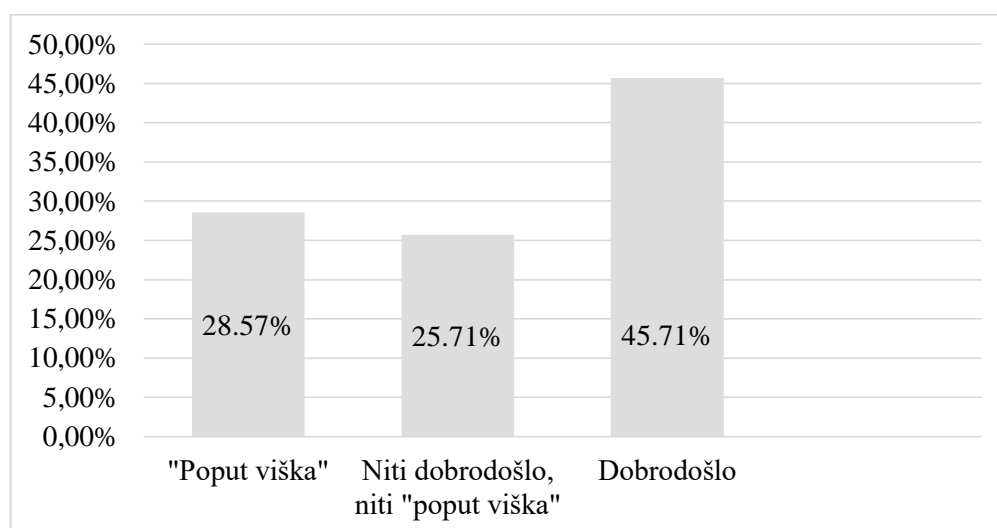
Rezultati istraživanja *Kako smo? Život u Hrvatskoj u doba korone* (2020) pokazuju kako roditelji u većoj mjeri ($M=3.42$) nisu izrazili visok stupanj zabrinutosti zbog mogućih štetnih učinaka pandemijskih mjera na njihovo dijete.

Graf 6. Stupanj osjećaja opuštenosti roditelje djeteta s teškoćama u protekloj pedagoškoj godini

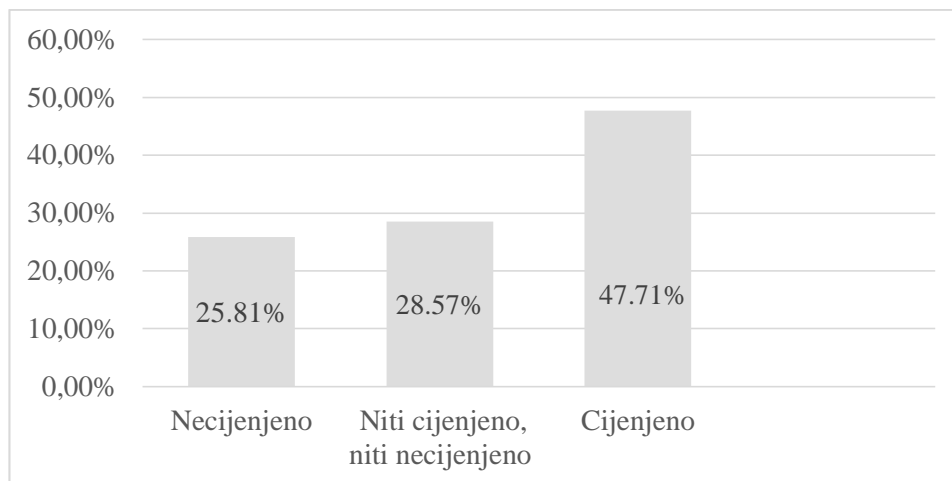
Iz grafa 6 vidljivo je kako se 31.43% ispitanika osjećalo napeto, dok se 35.71% ispitanika osjećalo opušteno. Korištenjem Hi-kvadrat testa uspoređeni su odgovori roditelja, a dobiveni rezultati pokazuju podjednak broj odgovora roditelja koji su se osjećali napeto i opušteno.

Uspoređujući ove rezultate sa preliminarnim rezultatima istraživanja *Kako smo? Život u Hrvatskoj u doba korone* možemo vidjeti kako u spomenutom istraživanju 48.7% ispitanika procjenjuje da im je roditeljstvo u doba pandemije koronavirusa bilo jednako zahtjevno kao i prije pandemije dok 38.4% ispitanika procjenjuje da im je bilo znatno teže. Ispitanici (njih 12%) procjenjuje kako im je roditeljstvo u doba pandemije bilo znatno lakše u odnosu na roditeljstvo prije početka pandemije.

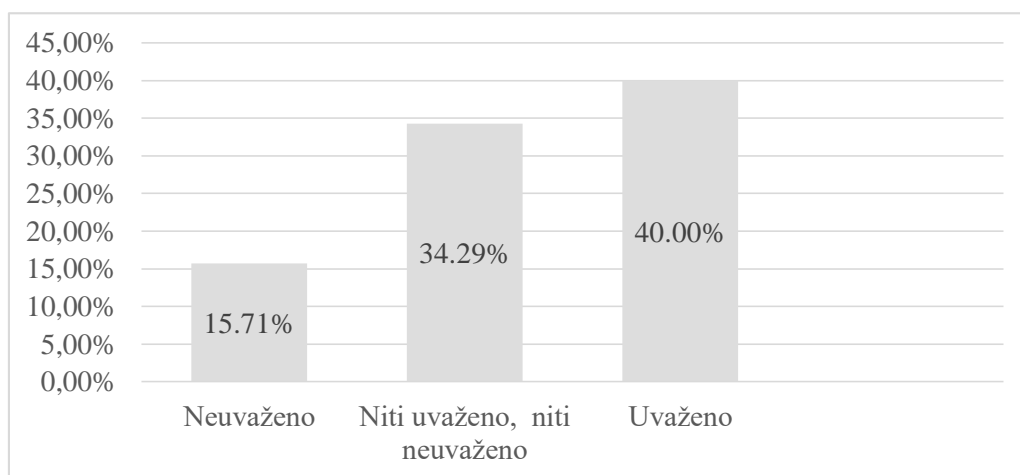
Graf 7. Stupanj osjećaja dobrodošlice roditelja djeteta teškoćama u razvoju u protekloj pedagoškoj godini

Iz grafa 7 vidljivo je kako se 28.57% ispitanika osjećalo „poput viška“ dok se čak 45.71% ispitanika osjećalo dobrodošlim u protekloj pedagoškoj godini. Korištenjem Hi-kvadrat testa uspoređeni su rezultati roditelja, a dobiveni rezultat pokazuje da ima značajno najviše odgovora koji su se osjećali dobrodošlim ($p < 0.05$). Nismo pronašli relevantna istraživanja koja bi procjenjivala stupanj osjećaja dobrodošlice roditelja djeteta s teškoćama u razvoju u protekloj pedagoškoj godini na području Republike Hrvatske.

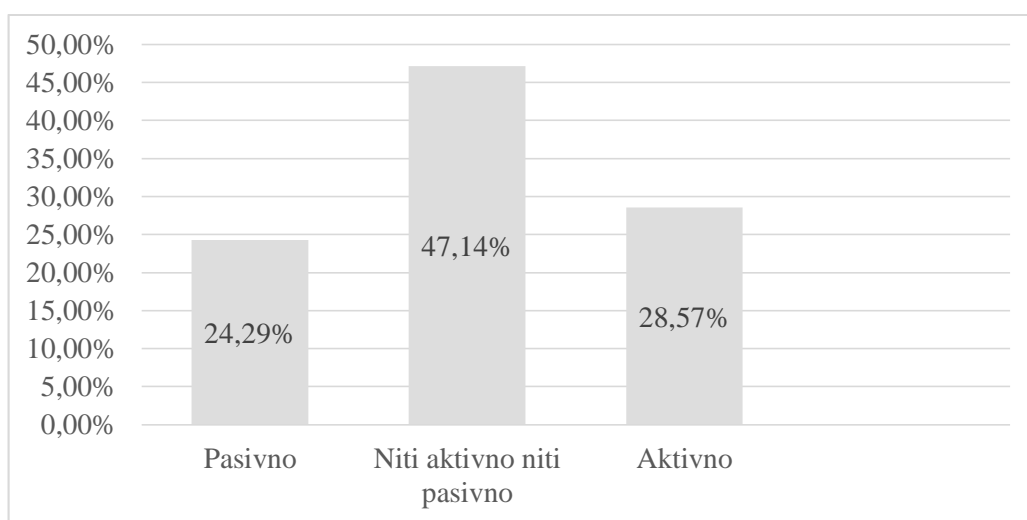
Graf 8. Stupanj osjećaja cijenjenosti i necijenjenosti roditelja djeteta s teškoćama u razvoju u protekloj pedagoškoj godini

Iz grafa 8 vidljivo je kako se 25.81% ispitanika osjećalo necijenjenima. Čak 47.71% ispitanika ocijenilo je da su se osjećali cijenjeno u protekloj pedagoškoj godini što je ohrabrujući podatak iz kojeg možemo očitati da se roditelja djece s teškoćama u razvoju cijenilo. Korištenjem Hi-kvadrat testa uspoređeni su odgovori roditelja, a dobiveni rezultat pokazuje da ima značajno najviše roditelja koji su se osjećali cijenjeno ($p < 0.05$) što možemo potvrditi sljedećom izjavom roditelja „pohvaljujem suradnju stručnih suradnika DV-a, kao i rad odgojiteljice koja se svakodnevno raspitivala o mom djetetu te o potrebama mene kao majke i jesam li se snašla u svim ovim teškim okolnostima. Odgojiteljica me pitala za mišljenje o ponuđenim aktivnostima i tražila moje prijedloge.“ Nismo pronašli relevantna istraživanja koja bi procjenjivala stupanj osjećaja cijenjenosti roditelja djeteta s teškoćama u razvoju u protekloj pedagoškoj godini na području Republike Hrvatske.

Graf 9. Stupanj osjećaja uvažnosti roditelja djeteta s teškoćama u razvoju u protekloj pedagoškoj godini

Iz grafa 9 vidljivo je kako 15.71% ispitanika ocijenilo da su se osjećali neuvažanim, dok je 40% ispitanika ocijenilo da se osjećalo uvažanim što je također jedan ohrabrujući podatak koji nam dokazuje da se mišljenje roditelja djece s teškoćama u razvoju uvažavalo i tijekom pandemije koronavirusa. Usporedbom odgovora roditelja Hi-kvadrat testom, dobiveni rezultati pokazuju da ima značajno najviše uvažanih roditelja. Nismo pronašli relevantna istraživanja koja bi procjenjivala stupanj osjećaja uvažnosti roditelja djeteta s teškoćama u razvoju u protekloj pedagoškoj godini na području Republike Hrvatske.

Graf 10. Stupanj osjećaja aktivnosti roditelja djeteta s teškoćama u razvoju u protekloj pedagoškoj godini

Iz grafa 10 vidljivo je da čak 47.14% ispitanika procjenjuje kako se nisu osjećali niti aktivno niti pasivno u protekloj pedagoškoj godini što može biti posljedica različitih faktora, od nepripremljenosti odgojitelja na suradnju s roditeljima putem digitalne platforme do nemogućnosti korištenja istih.

Uspoređujući ove rezultate sa istraživanjem autorica Jurčević Lozančić i Kudek Mirošević (2021) vidimo kako se odgojitelji mlađe populacije osjećaju spremnije za prepoznavanje i uvažavanje izbora roditelja, kao i da se odgojitelji sa višom stručnom spremom osjećaju kompetentnije za korištenje digitalne tehnologije što uvelike utječe na osjećaj aktivnosti, odnosno pasivnosti kod roditelja. Istodobno, uspoređujući rezultate sa preliminarnim rezultatima istraživanja *Kako smo? Život u Hrvatskoj u doba korone* (2020) vidljivo je kako

čak 63.8% roditelja procjenjuje kako su provodili više vremena sa svojom djecom nego prije pojave pandemije.

Graf 11. Način reagiranja djeteta s teškoćama u razvoju na odlazak u vrtić tijekom donošenja epidemioloških mjera

Iz grafa 11 vidljivo je kako je 51.4% (N=36) ispitanika odgovorilo da je njihovo dijete reagiralo na odlazak u vrtić kako kada – ponekad s radošću, a da je ponekad odbijalo odlazak. 25.7% (N=18) ispitanika je ocijenilo kako je dijete išlo gotovo uvijek radosno i s veseljem, a 22.9% (N=16) ispitanika je odgovorilo da često s radošću i veseljem. Korištenjem Hi-kvadrat testa nije uočena razlika u odgovoru roditelja na procjenu reakcije na odlazak djeteta u vrtić tijekom epidemijskih mjera ($p < 0.05$).

ZAKLJUČAK

U ovom radu nastojala se spoznati procjena roditelja djece s teškoćama u razvoju o utjecaju pojave pandemije koronavirusa na kvalitetu odgojno – obrazovne podrške koja je pružena njihovoj djeci.

Rezultati statističke analize pokazuju kako 61.5% roditelja smatra da je pojava pandemije koronavirusa narušila prava djece s teškoćama u razvoju. Ukupno 45.7% roditelja procjenjuje da je komunikacija sa odgojiteljima bila na zadovoljavajućoj razini, kao i da se 41.4% roditelja slaže da su tijekom pandemije bile dostupne informacije o napredovanju djeteta s teškoćama u razvoju, međutim nije zanemariva činjenica da se 37.1% roditelja ne slaže sa navedenom tvrdnjom. Većina roditelja (57.2%) ne slaže se da tvrdnjom da je suradnja sa odgojiteljima odvijala kroz individualne razgovore. Analizom rezultata vidljivo je kako 48.6% roditelja smatra da aktivnosti koje su se provodile na daljinu nisu bile prilagođene djeci sa teškoćama, kao i da 37.1% roditelja smatra da je izostala podrška stručnog tima iz predškolskih ustanova. Nadalje, 42.8% roditelja smatra da je pojava pandemije nepovoljno utjecala na kvalitetu podrške djeci s teškoćama u predškolskim ustanovama.

Rezultati ovog istraživanja vrijedan su izvor podataka o mogućnostima unaprjeđivanja dosadašnje podrške djeci s teškoćama u razvoju, ali i poticaj za provedbu daljnjih istraživanja o kvaliteti podrške djeci i njihovim obiteljima za vrijeme izvanrednih životnih okolnosti, s ciljem unaprjeđivanja prakse te osiguravanja dobrobiti za djecu.

LITERATURA

- Ausbury, K., Fox, L., Deniz, E., Code, A., Toseeb, U. (2020). How is COVID-19 Affecting the Mental Health of Children with Special Educational Needs and Disabilities and their Families. *Journal of Autism and Developmental Disorders*. Dostupno na: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32737668/> (Pristupljeno: 15.08.2021.).
- Barnett, S., Jung, K. (2021). Seven Impacts of the Pandemic on Young Children and their Parents. *The National Institute for Early Education Research*, 3-4. Dostupno na: <https://nieer.org/research-report/seven-impacts-of-the-pandemic-on-young-children-and-their-parents-initial-findings-from-nieers-december-2020-preschool-learning-activities-survey> (Pristupljeno: 20.08.2021.).
- Begić Jokić, N., Hromatko, I., Jurin, T., Kamenov, Ž., Keresteš, G., Kuterevac Jagodić, G., Lauri Korajlija, A., Maslić Seršić, D., Mehulić, J., Mikac, U., Tadinac, M., Tomas, J., Sangster Jokić, C. (2020). *Kako smo? Život u Hrvatskoj u doba korone*. Dostupno na: https://web2020.ffzg.unizg.hr/covid19/wp-content/uploads/sites/15/2020/06/Kako-smo_Preliminarni-rezultati_brosura.pdf (Pristupljeno: 20.08.2021.).
- Bistrić, M. (2020). Načini provođenja slobodnoga vremena djece predškolske dobi prije i tijekom prvoga vala bolesti COVID – 19 te procjena roditelja o utjecaju novonastale situacije na dijete. *Magistra Iadertina*, 15(2), 2-3.
- Chandolias, K., Besios, T., Tsigaras, G., Chalkia, A. i Trevlaki, E. (2021). The Impact of the COVID-19 Pandemic on the Rehabilitation of Children with Chronic Diseases and Disabilities. *International Journal of Health Sciences and Research*. 11(1), 190-196.
- Ćudina – Obradović, M., Obradović, J. (2006). *Psihologija braka i obitelji*. Zagreb: Golden-Marketing – Tehnička knjiga.
- Daniels, E. R., Stafford, K. (2003). *Kurikulum za inkluziju: razvojno – primjereni program za rad s djecom s posebnim potrebama*. Zagreb: Udruga roditelja Korak po korak za promicanje kvalitete življenja djece i obitelji.
- Dong, C., Cao, S., Li, H. (2020). Young children's online learning during COVID-19 pandemic: Chinese parents' beliefs and attitudes. *Children and Youth Services Review*. 118. Dostupno na: <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105440> (Pristupljeno: 1.9.2021.).

- Domačinović Pičuljan, V. (n.d.) *Uključivanje djece s teškoćama u razvoju u redovite odgojno – obrazovne skupine*. Dostupno na: [http://www.dvp.hr/index.php/za-roditelje/o-razvoju-i-odgoju-djece/25-djeca-s-teskocama%20pristupljeno%](http://www.dvp.hr/index.php/za-roditelje/o-razvoju-i-odgoju-djece/25-djeca-s-teskocama%20pristupljeno%20) (Pristupljeno: 15.08.2021.).
- Dhawan, S. (2020). Online learning: A panacea in the time of COVID-19 Crisis. *Journal of Educational Techonology Systems*, 0, 1-18 Dostupno na: <https://doi.org/10.1177%2F0047239520934018> (Pristupljeno: 20.08.2021.).
- Dječji vrtić Opatija (2020). *Vrtić na daljinu*. Dostupno na: <https://djecji-vrtic-opatija.hr/Vrtic-na-daljinu/Kako-nam-je-bilo-u-Vrticu-na-daljinu/Rezultati-upitnika-Vrtic-na-daljinu> (Pristupljeno: 30.08.2021.).
- Dječji vrtić Rijeka (2020). *Kurikulum vrtića*. Dostupno na: https://www.rivrtici.hr/sites/default/files/datoteke/kurikulum_vrtica_19_20_n.pdf (Pristupljeno: 30.08.2021.).
- UNICEF (2020). Zaštita djece tijekom pandemije COVID-19; Djeca i alternativna skrb, mjere za hitno djelovanje. Dostupno na: <https://www.unicef.org/croatia/media/3611/file/Za%C5%A1tita%20djece%20tijekom%20pandemije%20COVID-19%20-%20smjernice.pdf> (Pristupljeno: 20.08.2021.).
- Gatin, M. (2020). *Utjecaj mjera izolacije tokom pandemije COVID-19 virusa na čitanje i čitalačke navike*. (Diplomski rad). Sveučilište u Zadru, Zadar, Hrvatska.
- Hercigonja, A. M. (2019). *Mišljenja i očekivanja odgojitelja i roditelja o uključivanju djece s teškoćama u razvoju u predškolske ustanove*. Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska.
- Hewstone, S., Stroebe, W. (2011). *Socijalna pedagogija*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Hrvatski zavod za javno zdravstvo. (2021). Dostupno na: https://www.hzjz.hr/wpcontent/uploads/2020/03/Dodatne_upute_vrtice_i_skole_05_06.pdf (Pristupljeno: 20.08.2021.).
- Jurčević Lozančić, A., Kudek Mirošević, J. (2021). Izazovi partnerstva u ustanova ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja u vrijeme pandemija koronavirusa. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 57(1), 128-144.

- Kim, J. (2020). Learning and teaching during COVID-19: Experiences of Student Teachers in and Early Childhood Education Practicum. *International Journal of Early Childhood*, 52, 145-158. Dostupno na: <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s13158-020-00272-6.pdf> (Pristupljeno: 20.08.2021.).
- Konvencija o pravima djeteta (2017). Dostupno na: https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2017/05/Konvencija_20o_20pravima_20djeteta_full.pdf (Pristupljeno: 20.08.2021.).
- Marinić, D. (2020). Utjecaj pandemije COVID-19 na pružanje podrške u redovnim predškolskim ustanovama djeci s teškoćama u razvoju i njihovim obiteljima važnost i uključenost stručnjaka. *Braniteljski – u oluji zbivanja*, str. 2-9. Dostupno na: <https://www.aem.hr/wp-content/uploads/2020/08/1.-Utjecaj-pandemije-I..pdf> (Pristupljeno: 15.08.2021.).
- Mikas, D., Roudi, B. (2012). Socijalizacija djece teškoćama u razvoju u ustanovama predškolskog odgoja. *Paediatrica Croatica* 1(56), 207-214.
- Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanja (NN 05/2015) Dostupno na: <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Obrazovanje/Predskolski/Nacionalni%20kurikulum%20za%20rani%20i%20predskolski%20odgoj%20i%20obrazovanje%20NN%2005-2015.pdf> (Pristupljeno: 20.08.2021.).
- Narzisi, A. (2021) Handle the Autism Spectrum Condition during Coronavirus (COVID-19) Stay at Home period: Ten Tips for Helping Parents and Caregivers of Young Children. *National Library of Medicine*, 10(4). Dostupno na: <https://www.mdpi.com/2076-3425/10/4/207/htm> (Pristupljeno: 15.08.2021.).
- Novak, N., Mišćenić, G. (2020). *Dječji vrtić Opatija – Vrtić na daljinu Rezultati upitnika po završetku projekta*. Dostupno na: <https://djecji-vrtic-opatija.hr/Vrtic-na-daljinu/Kako-nam-je-bilo-u-Vrticu-na-daljinu/Rezultati-upitnika-Vrtic-na-daljinu> (Pristupljeno: 30.08.2021.).
- Organisation for Economic Co – operation and Development (2020). Combatting COVID-19s 's effect on children. Dostupno na: <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/combating-covid-19-s-effect-on-children-2e1f3b2f/> (Pristupljeno: 15.08.2021.).

- Pećnik, S. (2013). *Kako roditelji zajednice brinu o djeci najmlađe dobi u Hrvatskoj*. Zagreb: UNICEF.
- Pirkić, S., Spudić, M., Tadić, I. (2020). Rehabilitacija na daljinu u DV Poliklinike SUVAG za vrijeme pandemije virusa SARS – Cov-2 – prikaz prakse i evaluacija. *Logopedija*, 10(2), 71-77.
- Pirnat Dragičević, H. (2020). *Izješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2020. godinu*. Dostupno na: <https://dijete.hr/download/izvjescje-o-rad-u-pravobraniteljice-za-djecu-za-2020-godinu/> (Pristupljeno: 25.08.2021.).
- Szente, J. (2020). Live Virtual Sessions with Toddlers and Preschoolers amid COVID-19: Implications for Early Childhood Teacher Education. *Journal of Technology and Teacher Education*, 28(2), 373-380.
- Thompson, J. (2015). *Vodič za rad s djecom s posebnim odgojno – obrazovnim potrebama*. Zagreb: Educa.
- Tonković, A., Pongračić, L., Vrsalović. (2020) Djelovanje pandemije COVID-19 na obrazovanje diljem svijeta. *Časopis za odgojne i obrazovne znanosti Foo2rama*, 4(4), 121-134.
- Valjan – Vukić, V. (2009). Obitelj i škola - temeljni čimbenici socijalizacije. *Magistra Iadertina*, 4(1), 171-178.
- Vargas – Baron, E., Diehl, K., Kakabadze, N., Bouillet, D., Miljević – Riđički, R., Moran, M.A. (2020). *Rana intervencija u djetinjstvu; analiza stanja u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: UNICEF
- Weawer, J.L., Swank, J.M. (2020). Parents' lived Experiences With the COVID-19 Pandemic. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families* 29(2), 136-142. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/346794129_Parents'_Lived_Experiences_With_the_COVID-19_Pandemic (Pristupljeno: 25.08.2021.).
- Yazcayir, G., Gurgus, H. (2020). Students with Special Needs in Digital Classrooms during the COVID-19 Pandemic in Turkey. *Pedagogical Research*, 6(1). Dostupno na: <https://eric.ed.gov/?id=EJ1287170> (Pristupljeno: 20.08.2021.).

Wojciechowski, J. (2020). How does limited socialization affect young kids? *Sharp (1. rujna)*.

Dostupno na: <https://www.sharp.com/health-news/how-does-limited-socialization-affect-young-kids.cfm> (Pristupljeno: 30.08.2021.).

PRILOZI

Prilog 1 – ANKETNI UPITNIK ZA RODITELJE DJECE S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Poštovani/a,

molim Vas da ispunite ovaj anketni upitnik namijenjen za roditelje djece s teškoćama koji se provodi u svrhu izrade diplomskog rada na temu "Povezanost pandemije koronavirusa i kvalitete odgojno - obrazovne podrške djeci s teškoćama uključenima u predškolske ustanove" pod mentorstvom doc. dr. sc. Zlatka Bukvića. Molim Vas da uz tvrdnje odaberete odgovor koji u najvećoj mjeri održava Vaše slaganje. Dobiveni podatci bit će korišteni isključivo u znanstvene svrhe. Vaše sudjelovanje je anonimno i dobrovoljno, a od ispunjavanja upitnika možete odustati u bilo kojem trenutku.

Unaprijed Vam se zahvaljujem na uloženom vremenu i trudu!
Ana-Marija Hercigonja, univ. bacc. praesc. educ.

Koji je Vaš spol?

- Ženski
- Muški
- Drugo

Koje je dob Vašeg djeteta koje pohađa predškolsku ustanovu?

Koji je Vaš stupanj obrazovanja?

- Završena osnovna škola
- Završena srednja škola
- Završen preddiplomski studij
- Završen diplomski studij
- Završen poslijediplomski studij

PROCJENA MIŠLJENJA O POVEZANOSTI PANDEMIJE KORONAVIRUSA NA KVALITETU ODGOJNO – OBRAZOVNE PODRŠKE DJECI S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU UKLJUČENIMA U PREDŠKOLSKE USTANOVE

Pojava pandemije koronavirusa narušila je prava djece s teškoćama u razvoju.

1 – uopće se ne slažem

2 – uglavnom se ne slažem

- 3 – niti se slažem, niti se ne slažem
- 4 – uglavnom se slažem
- 5 – u potpunosti se slažem

Komunikacija sa odgojiteljica tijekom pandemije bila je na zadovoljavajućoj razini.

- 1 – uopće se ne slažem
- 2 – uglavnom se ne slažem
- 3 – niti se slažem, niti se ne slažem
- 4 – uglavnom se slažem
- 5 – u potpunosti se slažem

Tijekom pandemije bile su prisutne informacije o napredovanju djece s teškoćama.

- 1 – uopće se ne slažem
- 2 – uglavnom se ne slažem
- 3 – niti se slažem, niti se ne slažem
- 4 – uglavnom se slažem
- 5 – u potpunosti se slažem

Suradnja odgojitelja sa roditeljima provodila se kroz održavanje individualnih razgovora.

- 1 – uopće se ne slažem
- 2 – uglavnom se ne slažem
- 3 – niti se slažem, niti se ne slažem
- 4 – uglavnom se slažem
- 5 – u potpunosti se slažem

Aktivnosti provedene na daljinu bile su dovoljno prilagođene djeci s teškoćama.

- 1 – uopće se ne slažem
- 2 – uglavnom se ne slažem
- 3 – niti se slažem, niti se ne slažem
- 4 – uglavnom se slažem
- 5 – u potpunosti se slažem

Pružena je osigurana podrška roditeljica djece s teškoćama od strane stručnih suradnika (logopeda, edukacijskih – rehabilitatora, pedagoga, psihologa).

- 1 – uopće se ne slažem
- 2 – uglavnom se ne slažem
- 3 – niti se slažem, niti se ne slažem
- 4 – uglavnom se slažem
- 5 – u potpunosti se slažem

Sustav za rani i predškolski odgoj bio je dobro organiziran za djecu s teškoćama tijekom pandemije.

- 1 – uopće se ne slažem
- 2 – uglavnom se ne slažem
- 3 – niti se slažem, niti se ne slažem
- 4 – uglavnom se slažem
- 5 – u potpunosti se slažem

Aktivnostima na daljinu, kao roditelj, dodatno sam bio opterećen.

- 1 – uopće se ne slažem
- 2 – uglavnom se ne slažem
- 3 – niti se slažem, niti se ne slažem
- 4 – uglavnom se slažem
- 5 – u potpunosti se slažem

Pandemija koronavirusa nepovoljno je utjecala na kvalitetu podrške djeci s teškoćama u predškolskim ustanovama.

- 1 – uopće se ne slažem
- 2 – uglavnom se ne slažem
- 3 – niti se slažem, niti se ne slažem
- 4 – uglavnom se slažem
- 5 – u potpunosti se slažem

Ukoliko Vaš odgovor izražava slaganje sa prethodnom rečenicom kako je pandemija koronavirusa nepovoljno utjecala na kvalitetu podrške djeci s teškoćama u razvoju, molim Vas da napišete u kojem segmentu ste to primijetili.

Kako ste se kao roditelj osjećali u protekloj pedagoškoj godini? (1-5)

5 – zadovoljno
1 – nezadovoljno

5 – sigurno
1 – nesigurno

5 – opušteno
1 – napeto

5 – dobrodošlo
1 - poput „viška“

5 – cijenjeno
1 – ne cijenjeno

5 – uvaženo
1 – neuvaženo

5 – aktivno
1 – pasivno

Kako je vaše dijete reagiralo na odlazak u vrtić tijekom perioda donošenja epidemioloških mjera?

- 1 – Gotovo uvijek radosno i s veseljem
- 2 – Često s radošću i veseljem
- 3 – Kako kada – ponekad s radošću, ponekad je odbijalo odlazak

Prilog 2 - Izjava o izvornosti diplomskog rada

Izjavljujem da je moj diplomski rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.
